

**Badische Landesbibliothek Karlsruhe**

**Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe**

**Dan. Stalii Regulae Philosophicae explicatae & Orationes  
aliquot**

**Stahl, Daniel**

**Jenae, 1662**

Regula I. Agens adsimilat sibi patiens

**urn:nbn:de:bsz:31-102400**

## REGULAS III.

*pertinentes ad doctrinam*

## ACTIONIS ET AGENTIS.

RESPONDENTE

*publicè*

ADAMO KOPPIO,

Lauchâ Thuringo.

## REGULA I.

*Agens adsimilat sibi patiens.*

I.

**I**ta vulgò. Id autem est, agens sibi simile reddere subjectum, quod ab ipso patitur. Aristoteles dicit: τὸ ποικίλον ὁμοίῳ ἐαυτῷ τὸ πάρον, *I. de gen. & corr. c. 51.* Idemque est, quod docet *c. 62. L. II. de animâ.*

II. Nimirum hoc vult Philosophus: Cum patiens sit dissimile agenti ante actionem, & quando est successiva, inter initia quoque ejus: agens agendò efficere patiens sibi simile, in instantaneis quidem, ut loquuntur, mutationibus momentò; in successivis verò, tractim. De quibus omnibus videt *Disp. preced. Reg. I. §. IX. & tres seqq.*

III. Confirmatur autem veritas Regulæ sequentibus: Calidum agendò in frigidum, calidum ipsum

ipsum est  
frigidum

nibus sub

riam adm

hominem

milia sibi

simile sibi

IV. Sed

Sol non t

exiis best

milia sibi

stia.

V. II.

quò gene

fit mulus

VI. II.

qualitate

Ergò per

efficet sibi

VII.

gulæ exp

quæ *supr*

Ex iis in

plecti.

IX.

gens & e

que præ

niunt; e

efficet. S

ipsum efficit: sicut & frigidum agendô in calidum, frigidum facit. Idem perspicitur in transmutationibus substantialibus. Ignis comburendô materiam admotam, similem eam sibi facit. Sic homo hominem, equus equum, & quælibet animalia similia sibi generandô, subjectum, ex quô generant, simile sibi efficiunt.

IV. Sed contrà convellere eam videntur I. quod Sol non tantum calefaciat hæc inferiora; sed & ex iis bestiolas generet; nec tamen ea per hoc similia sibi faciat, cum nec calidus ipse sit, nec bestia.

V. II. Equus generando mulum, patiens, ex quô generat, non facit sibi simile, cum ipse non sit mulus.

VI. III. Similitudo convenit rebus propter qualitatem, c. *IX. Lib. Categ. & V. Met. c. XV.* Ergo per substantialem generationem agens non efficit sibi simile patiens.

VII. Ut ad hæc respondeamus, sensumque Regulæ explicemus, animus revocandus est ad ea, quæ *suprà Disp. II. Reg. III.* commentati fuimus. Ex iis intelligere est, agens univocum eam complecti.

IX. Exposuimus ibi univocationis inter agens & ejus effectum quatuor modos. Primus, isque præcipuus erat, quando specie infimâ conveniunt; quomodo ignis calore suo alium calorem efficit. Secundus, quando solum in genere conveniunt,

niunt, ut equus & mulus, quia uterque est animal. Tertius, quando est convenientia in formâ specificâ, sed modus efficiendi est diversus, & identitas tantum in representatione consistere videtur: quomodo edificator ratione conceptus, quem mente suâ formavit de domo extruendâ, est agens univocum. Quod etiam retulimus colorem, speciem sui in oculo producentem. Quartus est, quando in aliquo analogo conveniunt, ut in ratione entis aut actus: quamvis alii hoc genus secundò comprehendant. Quæ omnia fusiùs tractata vide *cit. Diss. à §. XII. usque ad §. XXIII.*

IX. Evidens est, agens univocum primò & tertio modo reddere sibi simile patiens. Sic ignis calore suo faciens ex aquâ frigidâ calidam, efficit eam sibi similem in qualitate; generans alium ignem, facit materiam, ex quâ generat, sibi similem in substantiâ. Et hæc continentur sub primò modo univocationis.

X. Referuntur huc etiam nonnulla secundi modi, quorum scilicet idem est genus propinquius: Sicut equus, generandò mulum, patiens, ex quo generat, sibi simile efficit in naturâ animalis. Edificator lapides & ligna, ex quibus domum extruit, facit sibi similia, quatenus sic ea construit, quemadmodum conceperat, & albedo, alterandò oculum per speciem sui, eum sibi facit similem. Et de hisce duobus modis univocationis Aristoteles præsentem propositionem usurpavit.

XI.  
locum b

In

f

v

f

At

c

c

Erg

Minor p  
nisi in or  
militudo

XII.  
cessitate

nem Ma

minus al

produca

enim pa

nem eju

saltem n

mile alio

quid ipse

aqua ab

specie q

tate, tar

aqua æq

dum.

XI.

XI. Existimaverit quis, eam in reliquis quoque locum habere, hōc argumentō adductus:

In quibus effectus aliquō modō similis est agenti, in iis etiā patiens vel materia, ex vel in quā producitur effectus, efficitur similis agenti.

At in omnibus quatuor modis univocorum conspicitur aliqua similitudo inter effectum & agens.

Ergō in omnibus materia vel patiens efficitur simile agenti.

Minor patet tūm ex *cit. Reg.* tūm ex eō, quōd nisi in omnibus illis modis aliqua intercederet similitudo, non omnes essent modi univocorum.

XII. Sed nihil dum deprehendimus, quod necessitatem nobis imponat concedendi propositionem Majorem. Neque videmus, quid obftet, quō minus aliquid effectum aliquō modō similem sibi producat, ut patiens inde ipsi non fiat simile. Ut enim patiens reddatur simile agenti per actionem ejus, necesse est, id ante ei fuisse dissimile, vel saltem minus simile. Quod enim jam prorsus simile alicui est, quomodo potest demum per aliquid ipsi simile reddi? Quemadmodum, quando aqua ab igne calefit, redditur quidem ei similis in specie qualitatis, nempe calore; sed non in qualitate, tanquā in genere, quia ante calefactionem aqua æquē qualitibus affecta est, atque postmodum. At verō in secundō & quartō modō videtur

tur

tur fieri, ut subjectum, quod patitur, ante productionem effectus non minus agenti simile sit, quàm post eam: ut positò, Solem ex materiâ lunari animalcula generare, dicitur ibi, animalculum fieri quodammodò ab univocò, quia Sol & animalculum similia sunt ratione generis, quoniam utrumque substantia corporea est. At materia illa in naturâ substantiæ corporeæ non minus convenit cum Sole, antequàm animalculum ex eâ fuit genitum, quàm post.

XIII. Nec defuerit fortassis, qui statuat, materiam, priusquàm ex eâ bestiola generetur, similem Soli esse, quàm postmodùm, cùm ante illam generationem sit substantia corporea vitæ experta; postea autem animetur. Sed substantia corporea non animata ad naturam Solis propius videtur accedere, quàm animata.

XIV. Regeris: Id, ex quò animalculum virtute Solis generatur, bifariam considerari: primò, ut actu est substantiâ aliqua corporea; deinde ut est potentiâ. Cùm igitur sit formaliter patiens, non ut actu aliquid est, sed ut potestate, sicut constat ex *Reg. II. disputat. III.* & verò omne agens, quòd quatenus tale, actu est, faciat, ut patiens non amplius potentiâ sit, sed actu; sequitur, omne agens simile reddere sibi patiens, quatenus ex re potestate facit rem actu.

XV. Ad hoc hujusmodi quid dici posse putamus, præmunientiò I. esse quidem unum idemque

& actu &  
ex quò S  
naturâ,  
rò anima  
ter, aliu  
materiâ  
bi simile  
facit esse  
pliciter,  
corpore  
mal.  
actu qu  
quia et  
tamen p  
est anim

XVI  
minati  
facit si  
tâm fir  
ctus.

ctenus

XV

Soli m  
produ  
quàm  
men e  
ad op  
peran  
tenus

& actu & potestate, sed diversâ ratione. V. g. id, ex quò Sol animantem producit, est actu in rerum naturâ, est actu substantia corporea, potestate vero animalculum. II. Aliud est, esse actu simpliciter, aliud, esse actu tale quid. Jam si Sol ex aliquâ materiâ generandò animal, dicitur eam facere sibi similem, propterea, quod id, quod potestate est, facit esse actu; aut id fit, quia facit esse actu simpliciter, vel etiam tale actu, nempe substantiam corpoream; aut, quia facit actu tale, quod sit animal. Non prius, quia jam simpliciter est actu, & actu quoque est substantia corporea. Non hoc, quia etsi verum sit, Solem facere actu animal, non tamen propterea facit sibi similem, quia Sol non est animal.

XVI. Fortassis autem ad generaliore[m] determinationem hæc revocari possunt, nempe: Agens facit sibi simile patiens, quando id jam ante non tam simile ipsi est, quàm effectus ab agente productus. Quod satis evidentis, puto, ex iis, quæ hæctenus disputavimus, est sensus.

XVII. Quod si quis ad superiora reponat, licet Soli materia elementaris, antequàm ex eâ animal producitur, tam similis sit in naturâ corporeâ, quàm post illam generationem; similiorem tamen effici in illò, quòd, sicut Sol efficacissimus est ad operandum: ita corpus animatum magis vi operandi polleat, quàm inanimatum: Sicut & quatenus Sol in hisce inferioribus calorem generat,

vide

videtur ea similia sibi facere, quam antea erant, cum, ut Sol habet vim producendi calorem, licet calidus propriè non sit: ita hæc sublunaria ab eò calefacta jam obtinent vim calefaciendi, quã antea destituebantur; cum eò, si ratio hæc agenti patiens simile constituendi est universalis, & ad omnia se extendit, fortassis non fuerit pugnantium.

XIIX. Atque ex dictis dilutum est argumentum primum, quod propositum §. IV.

XIX. Ad secundum quoque patet responsio. Licet enim equus generandò mulum, patiens vel materiam non faciat sibi similem in specie infimã, facit tamen in subalternã vel genere proximò.

XX. Atqui, inquis, *Dist. præc. Reg. I. §. IIX.* audivimus ex Aristotele, patiens ante actionem esse jam simile agenti in genere. E. non potest demum per actionem ipsi in genere fieri simile.

XXI. Respondemus I. Aristoteles loquitur de iis, inter quã est actio reciproca. II. Cùm plura ejusdem rei genera sint, possunt aliqua similia esse in unò, dissimilia in alterò: sicut homo & planta, dissimiles sunt in animali, similes in corpore animatò. Et sic equus quoque & materia, ex quã mulum generat, ante generationem similes sunt in naturã corporeã, dissimiles in ratione animalis.

XXII. Ad III. Similitudo etiã substantiis in ratione substantiã convenit. Substantiã secundã significat quale quid, *III. met. l. 20.* non quidem,

dem, ut  
stantiã s  
ciatione  
gnificare  
mus. V  
similitud  
homines  
lis quate  
nit Simp  
in quibus  
nerat, q  
est de ge  
& genit  
& quale  
addimu  
sire sup

I. Q  
propore  
autem e  
Aristote  
invicem  
cantur.  
sis symp  
II.  
pauca y



dem, ut quale accidens quoddam est, sed quæ substantiæ sunt, c. V. *Categ.* ubi Ammonius: *Pronunciatio quidem singulariter facta hoc aliquid significare videntur, cum homo aut animal dixerimus. Verumtamen non hoc aliquid, sed tale, b. e. similitudinem designant, quæ homines, quatenus homines sunt, similes inter se habentur, & animalia quatenus animalia.* Eodemque modo exponit Simplicius. Et VII. *Metaphys.* t. 23. dicitur, *in quibusdam perspicuum esse, tale esse id, quod generat, quale est, quod generatur.* Sermo autem est de generatione substantiali, deque generante, & genito ratione substantiæ eorum. Tale autem & quale similitudinis notæ sunt. Plura jam non addimus. Sunt autem hæc quidem peculiare nota super præsentem Regula cogitationes.

## REGULA II.

*Actio fit à superante.*

I. Quod hisce verbis etiam effertur: *Actio fit à proportione majoris inæqualitatis.* Desumptum autem est ex *Libr. de motu animalium cap. III.* ubi Aristoteles: *Quæcunque sunt equalia, inquit, a se invicem non patiuntur, per exuperantiam enim vincuntur.* Adducitur quoque à Galeno III. *de causis sympt. c. II.*

II. Verùm huic pronunciato adversari non pauca videntur; ipsâ experientiâ comprobata. *In-*  
*fun-*